

From Public City to Publicity... and Back Again?

Collectivity in the Twentieth Century

The City and Its Public Space – the Street and the Square

Lara Schrijver

Introduction

The question of public space in the city and how the reconfiguration of societal relationships has impacted it, is centripetal to twentieth-century thought. In the 1960s especially, questions were raised about the nature of public space, its defining qualities, and to whom it belongs. This article takes it as axiomatic that sixties thought and practice illuminated some of the difficulties with earlier high-modernist premises, but from there sets to formulate some critical issues that are as yet unresolved.

One crucial distinction introduced in the 1960s was the conception of the street as a *locus*, not as a space of transition (for the modernists – Le Corbusier's traffic machine) or what would later become transaction (for the postmodernists – the shopping experience). Jane Jacobs' elaboration of the sidewalk as a crucial part of the street was instrumental, as was the principle of the *dérive* as practiced by the Situationists. Much as the information superhighway has been lauded, it would be wise to remember how influential the space of the street is in our understanding of public space – open to all, no batteries required.

Questions – the background

Somehow in the sixties the street became more and more important. Critics were turning to the man in the street to ask his opinion, while provocateurs were turning to the streets to vocalise their unrest. We can look at the work of Jane Jacobs to find an example of the conservative desire to return to small town dwelling, or to Guy Debord to find a truly provocative gesture towards proletarian unrest taking to the streets.

In one sense this turning to the street begs questions that will lead us back to the *architecture* of the street, the architecture of public space. Questions such as: why the street as opposed to the town square? What is so important about the street that has made it a focal point for arguments on urban design, or the place where the 'revolution' will take place? In another sense, the turn to the street presupposes an issue already underlying these first questions: what is going on within public space? Why is public space now the subject of such polemic, and why did the relationship between public and private become, if not strained, at least an important topic? To address these last questions, I will look at the typical positioning of modernity and how it has affected our sense of *Gemeinschaft*, or 'community'; furthermore, I will examine the relationship of this notion of *Gemeinschaft* to that of *Gesellschaft*, 'society'.¹ With respect to the first questions, the architectural issue may well lead us only to more questions; questions, however, that are still crucial today in approaching our understanding of public space and the public domain.

Setting the contemporary scene

To begin with, contemporary critics are often heard complaining about the fragmentation of city space today, or the ever-increasing individualisation, leading

1

These two German terms derive largely from the work of Ferdinand Tönnies, taken later through Habermas, and carry with them an implicit high-modern value judgement: *Gemeinschaft* indicates not only the comfortable, informal

interactions of the communal, but is also the low-culture side of society; *Gesellschaft* on the other hand is not only (the alienation of) legislated interaction, but also implies the enlightened, *reasonable* side of man.

Van publiek naar publiciteit ... en terug?

Collectiviteit in de twintigste eeuw

De stad en haar openbare ruimte – straat en plein

Inleiding

Het vraagstuk van de openbare ruimte en de invloed erop van veranderende maatschappelijke verhoudingen blijken centrale thema's voor het twintigste-eeuwse discours. Met name in de jaren zestig werden vragen gesteld over de openbare ruimte, haar kwaliteiten, en aan wie zij toebehoort. Dit artikel gaat ervan uit dat het gedachtegoed en de praktijk van de jaren zestig enkele moeilijkheden belichten van hoog-modernistische grondslagen, maar tracht vervolgens een paar van de kritische vragen te formuleren die vooralsnog onopgelost zijn.

Een kritisch onderscheid dat in de jaren zestig geïntroduceerd is, is de notie van de straat als een *locus*, niet als een ruimte van enkel doorgang (zoals voor de modernisten, Le Corbusier's verkeersmachine) of wat later zou verworden tot een ruimte van onderhandeling (voor de postmodernisten – de winkelruimte). Jane Jacobs' discussie van de stoep als wezenlijk onderdeel van de straat was hierin instrumenteel, evenals het principe van de *dérive* zoals toegepast door de Situationisten. Hoezeer de informatiesnelweg ook toegejuicht is, het zou ons niet misstaan te bedenken hoe invloedrijk de ruimte van de straat is voor ons begrip van de openbare ruimte – volkomen toegankelijk en zonder entreekosten.

Vragen op de achtergrond

De straat werd in de jaren zestig steeds belangrijker. Critici vroegen naar de mening van de mensen op straat, terwijl provocateurs de straat in renden om hun rusteloosheid onder woorden te brengen. We kunnen kijken naar het werk van Jane Jacobs als voorbeeld

van de conservatieve drang om terug te gaan naar het dorpsleven, of naar Guy Debord om een provocatief gebaar te vinden richting het proletariaat dat de straat inneemt.

In zekere zin stelt deze wending naar de straat vragen die ons al snel naar de *architectuur* van de straat leiden, de architectuur van de openbare ruimte. Vragen zoals: waarom de straat, en niet het dorpsplein? Wat is zo belangrijk aan de straat, waarom is het een richtlijn geworden voor het debat over stadsontwerpen, of verwordt het tot de plek waar de 'revolutie' plaats zal vinden? Verder impliceert het zich richten op de straat al een onderliggende vraag, namelijk: wat is er überhaupt aan de hand met de openbare ruimte? Waarom is de openbare ruimte het onderwerp van zulke felle polemiek, en waarom is de relatie tussen openbaar en privé zo belangrijk aan het worden, zo niet gespannen? Wat betreft deze laatste vragen zal ik kijken naar het gangbare standpunt van de moderniteit en hoe het onze notie van *Gemeinschaft*, of 'gemeenschap', heeft beïnvloed; verder zal ik de relatie tussen dit idee van *Gemeinschaft* en dat van *Gesellschaft*, de 'maatschappij' onderzoeken.¹ Inzake de eerste vragen zal het architectonische vraagstuk ons wellicht alleen tot verdere vragen leiden, die echter nog steeds van belang zijn voor ons begrip van de openbare ruimte en het publieke domein.

1

Deze twee Duitse grondbegrippen komen grotendeels uit het werk van Ferdinand Tönnies, en later via Habermas; ze bevatten impliciet een hoogmodernistisch waardeoordeel: *Gemeinschaft* wijst niet alleen naar de prettige, informele interacties van het

gemeenschappelijke, maar is maatschappelijk gezien ook deel van de 'lage cultuur'; *Gesellschaft* omvat daarentegen niet alleen (de vervreemding van) gereguleerde interactie, maar impliceert ook de verlichte, redelijke kant van de mens.

to more crime, 'social disorder' and less consideration. Here in Holland, there is a never-ending list of complaints about the ethnic minorities that take up 'our' city space. Ironically, it is precisely these ethnic groups that retain a more traditional interest in and use of public space; the complaints often come from the people who have already moved out to the suburbs to escape the 'harsh city climate', the crime, the anonymity and above all the lack of interest in one's neighbours.

This last element is particularly noteworthy: a lack of interest, or social investment, is generally considered a negative trait of urban life. Could it, however, also be seen as respect for the privacy and freedom of another? If so, that could indicate a real value-added potential to the city. The shift from town to city has involved the legislation of conduct, thus regulating the cityscape and its relation to the individual. This condition is, according to both Tönnies and Habermas, one of the foundations of the idea of *Gesellschaft*, a social configuration too large to be legislated by personal and individual contact, by concern for the opinions of another.²

Furthermore, the current social debate also revolves around the effect of the digital age on our notion of community. The Internet has often been cited by hackers and technophiles as the finally truly free medium; free from racial bias and class or gender restrictions, free from prejudice because it is arguably accessible to all. Reality is a little more nuanced however, and the gaping holes in the global cloak of the Internet have been pointed out by many a critic.³ Access is never as easy in Benin or L.A. as it is in San Francisco or an upper class school in a wealthy English suburb, proving even 'freely accessible' to be a relative condition. As with TV, though, the internet has been able to at least introduce some sense of otherness into very homogenous societies. And in this fashion (despite its shortcomings) it has perhaps opened up the possibility of a more diverse society. In fact, I would argue that it opens up the possibility of a transformation of *Gesellschaft* as we know it, by introducing certain desirable characteristics of *Gemeinschaft*.

The issues facing us here are complex and have been debated for decades, if not centuries. We can only hope to delineate as much as we can, and try to pull apart this fairly intricate tangle of different lines of debate, until we can begin to see some potential analogies in history. Since so many of the questions on 'public' were first signalled or formulated in the

sixties, the following will begin there, and extrapolate both forward and back, hoping to formulate some insight into why these questions are still critical today.

More importantly, we should hope to discern what effect the 'visual turn' (which we will return to later) has had on the idea of community – the notions of *Gemeinschaft* and *Gesellschaft*. Increasingly it is being argued that the visibility of everyday life is not the agent of distancing from our authentic selves (as Guy Debord might have it), but rather a mechanism for bringing us one step closer to such authenticity, albeit not in the direction or manner we might have expected.

The space of the streets / the perception of the street

The sixties in three takes:

Lynch, Jacobs, Debord

Kevin Lynch – the view from the street

One of the more interesting conditions Lynch places on city space is 'legibility'.⁴ Although many of the modernist principles incorporate this idea of legibility, the premise of Lynch's legibility was new, for it was based on the user's perception. Lynch's study also went a step further, operating largely on the empirical basis of interviews with various city inhabitants, thus building an understanding of the collective perception in a city.

In fact, when discussing legibility, Lynch often relates it directly to the collective: 'A vivid and integrated setting, capable of producing a sharp image, plays a social role as well. It can furnish the raw material for the symbols and collective memories of group communication. A striking landscape is the skeleton upon which many primitive races erect their socially important myths. Common memories of the 'home town' were often the first and easiest point of

2

This notion of legislation has also led to the principle of 'zero tolerance' that Giuliani applied to New York City. The results: an ostensibly safer New York, with an extremely high rate of (racially biased) police brutality, leading to various departmental investigations over the past few years.

3

For a discussion on the digital age and its impact on the city, see especially: M. Christine Boyer, *CyberCities: Visual perception in the age of electronic communication*, New York, 1996. For this notion of exclusion, see (among many others) Scott Lash,

'Informationcritique', in: *Cities in Transition*, Rotterdam, 2000, pp. 237-239.

4

Kevin Lynch, *The Image of the City*, Cambridge, Mass, 1960. The notion of legibility is a difficult one, and this paper does not allow for an extensive discussion of it. There is however an important distinction between text- or language-based legibility (usually deriving from a single preferred narrative) and visual or image-based legibility (with a symbolic, associative aspect) that is only now beginning to surface in academic discourse.

Aftekening van het hedendaagse

Tegenwoordig horen we critici regelmatig klagen over de fragmentatie van de stadsruimte, of de voortschrijdende individualisering, die leidt tot verhoogde criminaliteit, 'sociale wanorde' en minder welwillendheid. Hier in Nederland is er een onophoudelijke stroom klachten over de etnische minderheden die 'onze' stadsruimte in beslag nemen. Ironisch genoeg zijn het juist deze etnische groepen die een meer traditionele interesse in en gebruik van de openbare ruimte behouden; de klachten komen doorgaans van de mensen die al naar de suburbs of Vinexwijken zijn verhuisd om te ontsnappen aan de 'kille stadsmentaliteit', de criminaliteit, de anonimiteit en bovenal het gebrek aan interesse voor de medemens.

Dit laatste is met name interessant: een gebrek aan interesse of sociale betrokkenheid wordt doorgaans gezien als een negatief aspect van het stadsleven. Zou het echter ook beschouwd kunnen worden als respect voor andermans *privacy* en vrijheid? Zo ja, dan zou dat wel eens een toegevoegde waarde van de stad kunnen zijn. De verschuiving van dorp naar stad heeft ook een regelgeving van gedrag omhelsd, waardoor de stad gereguleerd raakt, evenals haar relatie tot het individu. Dit fenomeen is, volgens zowel Tönnies als Habermas, een van de bouwstenen van het idee van *Gesellschaft* – een sociale formatie die te groot is om geregeld te worden via persoonlijk en individueel contact, via de bezorgdheid over andermans mening.²

Daarnaast is het huidige sociale discours ook zeer begaan met de effecten van het digitale tijdperk op ons begrip van gemeenschap. Het internet wordt vaak door hackers en technofielen aangehaald als het eerste echt *vrije* medium; vrij van discriminatie op basis van ras, klasse of geslacht, vrij van vooroordelen omdat het in principe voor iedereen toegankelijk is. De realiteit is natuurlijk altijd een beetje genuanceerder en de immense gaten in de werelddekking van het internet zijn vaker aangewezen door de critici.³ Toegang is in Benin of L.A. nooit zo gemakkelijk als in San Francisco of een vooraanstaande school in een goeie Engelse suburb, waarmee 'vrij toegankelijk' ook maar een relatief begrip blijkt. Evenals tv, echter, heeft het internet tenminste een notie van 'anders-zijn' kunnen introduceren in homogene maatschappijen. En op deze manier heeft het (ondanks zijn tekortkomingen) wellicht de mogelijkheid gecreëerd voor een meer diverse maatschappij. In feite zou ik zelfs stellen dat het de mogelijkheid biedt tot een transformatie van ons begrip van *Gesellschaft* door bepaalde wenselijke aspecten van *Gemeinschaft* te introduceren.

Deze vraagstukken zijn complex en worden al enkele decennia (zo niet eeuwen) bediscussieerd. Wij kunnen enkel trachten de vrij ingewikkelde strengen van het discours te ontrafelen, totdat we enige analogieën uit de geschiedenis herkennen. Daar zoveel vragen over 'openbaarheid' voor het eerst gesignaleerd of geformuleerd werden in de jaren zestig, zal dit artikel met deze periode beginnen en vervolgens zowel voor- als achteruit kijken, in de hoop wat inzicht te verschaffen in waarom deze vraagstukken ook vandaag nog van wezenlijk belang zijn.

Nog belangrijker is of we kunnen onderscheiden wat voor een effect de 'visuele wending' (waar we straks op terugkomen) heeft gehad op het idee van gemeenschap – de noties van *Gemeinschaft* en *Gesellschaft*. Steeds vaker is het argument te horen dat de visualiteit van het alledaagse leven niet de oorzaak is van een verwijdering van ons authentieke wezen (zoals Guy Debord het beschouwde), maar eerder een mechanisme om ons een stap dichterbij deze authenticiteit te brengen, hoewel niet op de manier die we hadden verwacht.

De ruimte van de straat / de perceptie van de straat

De jaren zestig in drie opnamen:

Lynch, Jacobs, Debord

Kevin Lynch – het uitzicht op straathoogte

Een van de meer interessante opmerkingen die Lynch maakt over de stedelijke ruimte is die van de 'leesbaarheid'.⁴ Hoewel veel modernistische uitgangspunten ook het idee van leesbaarheid bevatten was het grondbegrip van Lynch nieuw omdat het gebaseerd was op de perceptie van de gebruiker. Daarbij ging de studie van Lynch ook een stap verder, dankzij zijn empirische fundering op basis van interviews met ver-

2

Dit idee van regelgeving heeft ook geleid tot het principe van 'zero tolerance' zoals Giuliani dat heeft toegepast in New York City. De resultaten: een schijnbaar veiliger New York, met een uitzonderlijk hoog niveau van (etnisch bevooroordeeld) politiegeweld, dat tot verschillende interne onderzoeken heeft geleid in de laatste jaren.

3

Voor een discussie van het digitale tijdperk en het effect daarvan op de stad, zie: M. Christine Boyer, *CyberCities: Visual perception in the age of electronic communication*, New York, 1996. Over het idee van uitsluiting, zie onder andere Scott Lash,

'Informationcritique' in: *Cities in Transition*, Rotterdam, 2000, pp. 237-239.

4

Kevin Lynch, *The Image of the City*, Cambridge, Mass, 1960. Het idee van leesbaarheid heeft een uitgebreide geschiedenis, en dit artikel staat geen uitgebreide discussie ervan toe. Er is echter een belangrijk onderscheid tussen tekst- of taalgebaseerde leesbaarheid (die doorgaans vanuit een enkele verhaallijn werkt) en visuele of beeldgebaseerde leesbaarheid (met ook een symbolische, associatieve werking) die nu pas begint op te duiken in het academisch discours.

contact between lonely soldiers during the war.⁵

Although the social role of *individual perception* of the environment is his starting point, Lynch focuses on what he calls the 'public image' in this study. In his view, the collective, or the public image, will offer a more balanced indication of societal conditions, cultural habits, and other such fundamental underlying factors.

Jane Jacobs: the life in the street

Jacobs already edges toward the idea of *Gemeinschaft* in a journalistic language: 'In settlements that are smaller and simpler than big cities, controls on acceptable public behaviour, if not on crime, seem to operate with greater or lesser success through a web of reputation, gossip, approval, disapproval, and sanctions, all of which are powerful if people know each other and word travels. But a city's streets, which must control not only the behaviour of the people of the city but also of visitors from the suburbs and towns who want to have a big time away from the gossip and sanctions at home, have to operate by more direct, straightforward methods.'⁶ Habermas would categorise these methods as 'legislative', considering them part of rationalised society.

'The point of . . . the social life of the city sidewalks is precisely that they are public. They bring together people who do not know each other in an intimate, private social fashion and in most cases do not care to know each other in that fashion. . . . And yet if interesting, useful, and significant contacts among the people of cities are confined to acquaintanceships suitable for private life, the city becomes stultified.'⁷

Of note here is Jacobs' comment on the importance of small and casual contacts. They cannot be institutionalised or formalised, yet without them the city becomes a ghetto. Thus Jacobs leaves us with three categories of social interaction: casual public contact, as distinct from formal public contact, again distinct from private contact. This will prove an interesting point to return to in seeking out a notion of collective that is perhaps less restrictive than the public domain of modernity.

Guy Debord: under the cobblestones, the beach – revolution brewing

The Situationist International, under the self-proclaimed leadership of Guy Debord, practiced the so-called *dérive* – an urban drift, intended to critique and reappropriate the city space they found too restrictive. This 'inappropriate' use of the street was

their way of *reappropriating* the space of the street as pedestrians and city-dwellers. For Debord, the revolution took two positions in the street: the first, in the form of the *dérive*, moved against the grain of the 'intended' use of the street. The second was the impending revolution of the proletariat, which would metaphorically (and literally) rip up the streets to expose the beach underneath – or reveal the alienation imposed on the working class through the space of the modern city. To Debord, the people in the street create its quality, and can be a massive revolutionary and transformative force.

Prefiguration: the streets of modernity

Le Corbusier: the interior street⁸

For Le Corbusier, there is little worse than the clutter of everyday life in the streets. He uses New York City as an example of how chaotic and therefore aesthetically disturbing the modern city has become. Le Corbusier is quite clear on this point: the architect's job is to offer clear and distinct lines, perspectives of perfection – only by producing clear and straight lines in the (Ideal) environment will the architect be able to entice man to realise his full potential of clarity and rationality, with a hint of transcendental enlightenment.

Le Corbusier discusses the rectilinearity of American cities as the example of *reason* over mere aesthetics – the straight road to him thus indicates self-mastery, a noble, enlightened stance. This triumph of reason and clarity is developed in his design for the city of three million inhabitants, where the street becomes a 'traffic machine', categorising and separating different traffic types. Moreover, his decision to decrease the number of streets not only opens up space, but allows him to shift the 'clutter' of the informal neighbourhood street to the interior of the building.

5

Ibid., p. 4.

6

Jane Jacobs, *The Death and Life of Great American Cities*, New York / Middlesex, 1961, p. 45.

7

Ibid., p.66.

8

As I am merely indicating an emblematic condition of the modernist treatment of the street, Le Corbusier and Frank Lloyd Wright are discussed only briefly; for further reading, see Robert Fishman, *Urban Utopias in the Twentieth Century. Ebenezer Howard, Frank Lloyd Wright, and Le Corbusier*, Cambridge, Mass, 1982.

schillende stadsbewoners, waardoor een begrip van collectieve perceptie in de stad opgebouwd werd.

Wanneer Lynch het heeft over leesbaarheid relateert hij dit vaak direct aan het collectieve: 'Een levendige en samenhangende omgeving, die een scherp beeld kan produceren, speelt ook een sociale rol. Het kan de basismaterialen leveren voor de symbolen en collectieve herinneringen van groepscommunicatie. Een opvallend landschap is de structuur waarop vele primitieve rassen hun sociaal belangrijke mythen opbouwen. Gemeenschappelijke herinneringen van 'thuis' waren vaak het eerste en makkelijkste contact tussen eenzame soldaten in de oorlog'.⁵

Hoewel hij begint bij de sociale rol van de *individuele perceptie* van de omgeving, bestudeert Lynch in deze studie met name wat hij het 'publieke beeld' noemt. Hij ziet het collectieve of het publieke beeld als een evenwichtiger indicatie van maatschappelijke omstandigheden, culturele gewoonten en andere onderliggende factoren.

Jane Jacobs: levendigheid op straat

Jacobs begint al het idee van *Gemeinschaft* te benadere in haar journalistieke stijl: 'In gemeenschappen die kleiner en eenvoudiger zijn dan grote steden, lijkt de beheersing van acceptabel openbaar gedrag, zo niet van criminaliteit, met meer en minder succes te functioneren via een weefsel van reputatie, geroddel, goedkeuring, afkeuring en sancties, die allemaal krachtig zijn als mensen elkaar kennen en het nieuws zich verspreidt. Maar de straten van een stad, die niet alleen het gedrag van de stadsmensen in de hand moeten houden, maar ook die van de bezoekers uit de buitenwijken en dorpen die een vrije dag zoeken, weg van het geroddel en de sancties thuis, moeten functioneren via meer directe, rechttoe rechtaan methodes'.⁶ Deze methoden zou Habermas beschouwen als 'regelgeving', een integraal deel van de gerationaliseerde maatschappij.

'De essentie van [...] het sociale leven op de stoep is juist dat het openbaar is. Mensen worden samengebracht die elkaar niet kennen op een intieme, private en sociale wijze en die in de meeste gevallen elkaar ook niet op die wijze willen kennen. [...] En toch, als interessante, nuttige en significante contacten tussen stadsmensen beperkt blijven tot de kennissen die toepasselijk zijn voor het privé-leven, verliest de stad haar kracht'.⁷

Opvallend is hier de opmerking over het belang van kleinere, losse contacten. Zij kunnen niet geïnstitutionaliseerd of geformaliseerd worden, maar zonder deze

contacten wordt de stad ook een getto. Zo laat Jacobs ons drie categorieën van sociale interactie na: informeel openbaar contact, formeel openbaar contact en privé-contact, ieder afzonderlijk te onderscheiden. Dit levert weer een interessant begin op in het zoeken naar een begrip van collectief dat wellicht minder inperkend is dan het publieke domein van de moderniteit.

Guy Debord: onder de straatstenen, het strand – de revolutie in aantocht

De Situationistische Internationale en hun zelfbenoemde leider Guy Debord creëerden de zogeheten *dérive* – een stedelijke dwaling bedoeld om de stadsruimte die zij als te beperkt ervoeren te bekritisieren en opnieuw in bezit te nemen. Dit 'ongepaste' straatgebruik was hun manier om de ruimte van de straat te heroveren als voetgangers en stadsbewoners. Voor Debord had de revolutie twee plaatsen op straat: de eerste, de *dérive*, bewoog tegen de stroom in ten opzichte van het bedoelde gebruik van de straat. De tweede was de aanstaande revolutie van het proletariaat, die metaforisch (en letterlijk) de straten zou opbreken om het strand eronder bloot te leggen – of de vervreemding die opgelegd werd aan de werkende klasse door de ruimte van de moderne stad te ontmaskeren.

Voortekenen: de straten van de moderniteit

Le Corbusier: de binnenstraat⁸

Voor Le Corbusier is weinig zo vervelend als de rommel van het alledaagse leven, zichtbaar op straat. Hij gebruikt New York City als een voorbeeld van hoe chaotisch en daardoor esthetisch storend de moderne stad is geworden. Le Corbusier is hierin duidelijk: de taak van de architect is om heldere en onderkenbare lijnen te scheppen, perspectieven van perfectie – enkel door het produceren van duidelijke en rechte lijnen in de (ideale) omgeving zal de architect de mens kunnen overhalen om zijn volledige potentieel te verwezenlijken, die van helderheid en rationaliteit met een vleugje transcendente verlichting.

5

Ibidem, p. 4.

6

Jane Jacobs, *The Death and Life of Great American Cities*, New York/Middlesex, 1961, p. 45.

7

Ibidem, p. 66.

8

Daar ik enkel een emblematische conditie aanwijs van de modernistische behandeling van de straat, zal ik Le Corbusier en Frank Lloyd Wright alleen kort bespreken; zie verder Robert Fishman, *Urban Utopias in the Twentieth Century: Ebenezer Howard, Frank Lloyd Wright, and Le Corbusier*, Cambridge, Mass, 1982.

Frank Lloyd Wright:
the denial of the street

In his utopian proposal Broadacre City, Frank Lloyd Wright shows both respect and disdain for the street: respect in the sense that the open road finally begins to allow for his ideal of the decentralised environment; disdain in the sense that he sees the street not as a space in itself but rather as a means to get to the safety of the individual homestead, where the values of family life and individual liberty can be realised. Thus the street becomes no more (and no less) than the boundary of freedom. This shows a similarity to the American pragmatist school of thought, where the small town with few institutions is seen to embody the liberal ideal of individual freedom, and a distinct contrast to the more societally-embedded schools of European thought.

Connections and transitions

Although these two architects are exemplary for the discussion of the street as only transit space, there is an important distinction between the two proposals. For Frank Lloyd Wright, the street and car allow transportation to span such great distances, that it finally makes true freedom of the individual possible (related to ownership of property, free from legislation and intervention by others). To Wright, there is nothing inherently interesting about speed, motion, or transit, other than the ability to get to his destination faster. This stands in stark contrast to Le Corbusier's rhetoric of speed and overwhelming motion as fundamental conditions of modernity. On the other hand, Le Corbusier's proposal differs from Wright's decentralist tendencies by retaining a hint of the community street, even if only within the buildings.

A critical similarity between Wright and Le Corbusier is their belief that an architecture that *represents* or *embodies* the values they mean to propagate will automatically cause the user to understand their truth/perfection and rise to the occasion. In other words, they are still pressing for architecture as an instrument of 'enlightenment'. This is quite different from the methods of Lynch, Jacobs and Debord who are (or believe they are) looking at what *is* (that is, the surface), and not what they think it *should be* (or a presumed intrinsic depth or essence).

Putting the public back in publicity

The contemporary – reclaiming the streets

The Reclaim the Streets movement (RTS) has been active in many different places and settings since 1995.

And, as Naomi Klein notes, they are greatly indebted to the legacy of action as put forward by the Situationist International.⁹ A critical aspect of the RTS movement is that it is not only about the street. It involves extensive networks (mainly through e-mail/Internet) and makes good solid use of contemporary technology. The extension of local city space, the space of the streets, into the vast network of global activism is a recent development, and circumscribes some of the questions already posed about the notion of community in the digital age.

The information superhighway:
taking it to the streets

One of the most obvious critiques of recent years about city life and the influence of digital media has been whether we have not allowed ourselves to become so distanced from any form of collective life that there is no point in attempting to formulate a 'communal' language. Some critics have argued this along the lines of the vicious circle: less interest in community leads to the displacement of real space by 'virtual' space (retraction into the individual), which in turn leads to a less interesting public space, etcetera.

At the same time we could argue that there has been, and still is, a period of adjustment to a constantly changing technological reality. This reality is, however, part of the entire perception of the world as new generations have grown up (from MTV to Pacman, and now the Game Cube/PS2/Xbox) within a fluid but comprehensible whole. Thus, the community and its rules are indeed changing, but not disappearing. These communities are dual in character: physical and digital. There is a distinctive sense of *Gemeinschaft* on the Net. Sometimes this *Gemeinschaft* crosses over into physical reality, and sometimes it doesn't. This does not *alter* physical reality as a critical part of life: an Internet connection does not alleviate poverty or hunger. But it can transform certain aspects of reality. The worse examples involve hooligans banding through the web, neo-nazis and such, while the better examples offer an outlet for the need for discussion, for example in response to the shock and horror after the September 11 tragedy.

9

For background on the street activism discussed here, the chapter 'Reclaim the Streets' from *No Logo* by Naomi Klein (London, 2000, pp. 311-323) is indispensable.

Le Corbusier bespreekt de rechtlijnigheid van Amerikaanse steden als voorbeeld van *redelijkheid* boven enkel esthetica – de rechte weg betekent voor hem dus zelfbeheersing, een edele, verlichte positie. Deze overwinning van redelijkheid en helderheid wordt uitgewerkt in zijn ontwerp voor de stad van drie miljoen inwoners, waar de straat een 'verkeersmachine' wordt, met een categorisatie en onderscheid van verschillende soorten verkeer. Bovendien leidt zijn beslissing tot het beperken van het *aantal* straten niet alleen tot meer open ruimte, maar laat hem ook de 'rommel' van de informele buurtstraten naar de binnenkant van het gebouw verschuiven.

Frank Lloyd Wright:

het ontkennen van de straat

In Broadacre City, zijn utopisch stadsontwerp, toont Frank Lloyd Wright zowel respect als verachting voor de straat: respect in de zin dat de snelweg eindelijk een aanzet geeft voor zijn ideaal van een decentrale staat; verachting in de zin dat hij de straat niet ziet als de ruimte in zichzelf, maar juist als een manier om de veiligheid van de individuele woning te bereiken, waar de waarden van het familieleven en individuele vrijheid gerealiseerd kunnen worden. Zo wordt de straat niet meer (en niet minder) dan de grens van de vrijheid; deze gedachte staat in contrast met het meer maatschappelijk ingebedde Europese denken.

Verbindingen en overgangen

Hoewel deze twee architecten exemplarisch zijn voor de discussie van de straat als enkel doorgangsruiimte, is er toch een belangrijk verschil tussen de twee voorstellen. Voor Frank Lloyd Wright bieden de straat en de auto de mogelijkheid om zulke grote afstanden te overbruggen dat het eindelijk de vrijheid van het individu mogelijk maakt (die verbonden is met grondbezit, vrij van regelgeving en interventie van buiten). Voor Wright is er niets inherent interessant aan snelheid, beweging of verplaatsing buiten de mogelijkheid om sneller zijn doel te bereiken. Dit staat in schril contrast met Le Corbusier's retoriek van snelheid en overweldigende beweging als grondbeginselen van de moderniteit. Aan de andere kant verschilt het voorstel van Le Corbusier met de decentrale aanpak van Wright door een gedachte aan de buurtstraat te behouden, al is het alleen binnen in de gebouwen.

Een belangrijke overeenkomst tussen Wright en Le Corbusier is hun geloof in de architectuur; als het hun normen en waarden *weergeeft* of *belichaamt*, zal de gebruiker vanzelf de waarheid en volmaaktheid ervan

begrijpen, en zich waardig tonen. Met andere woorden, zij zien architectuur nog steeds als instrument van 'Verlichting'. Dit verschilt nogal van de principes van Lynch, Jacobs en Debord die (denken te) zien wat er *is* (namelijk het oppervlak), en niet wat ze vinden dat er *zou moeten zijn* (of een zogeheten diepte of essentie).

Publiciteit weer publiek maken

Het hedendaagse –

het terugvorderen van de straat

De beweging *Reclaim the Streets* (RTS) is sinds 1995 op verschillende plaatsen en in verschillende contexten actief. En zoals Naomi Klein opmerkt zijn zij veel verschuldigd aan de praktijken van protest van de Situationistische Internationale.⁹ Een kritisch aspect van de RTS-beweging is dat het niet enkel en alleen handelt om de straat. Het beslaat ook uitgebreide netwerken (hoofdzakelijk via e-mail/internet) en maakt een goed gebruik van hedendaagse technologieën. De uitbreiding van lokale stadsruimte, de ruimte van de straat, naar het grotere netwerk van mondiaal activisme is een recente ontwikkeling en omschrijft enkele vragen die al gesteld zijn over het idee van gemeenschap in het digitale tijdperk.

De informatiesnelweg: de straat op

Een van de meest voor de hand liggende punten van kritiek in de afgelopen jaren over het leven in de stad en de invloed van de digitale media is of we niet zo gedistantieerd zijn geraakt van welke vorm dan ook van collectief leven dat het zinloos is geworden om een 'gemeenschappelijke' taal te formuleren. Sommige critici beargumenteren dit als een vicieuze cirkel: minder interesse in de gemeenschap leidt tot de verdringing van werkelijke ruimte door 'virtuele' ruimte (het terugtrekken in het individuele), wat weer leidt tot minder interessante openbare ruimte, enzovoort.

Tegelijkertijd kunnen we stellen dat er een gewenningsperiode is geweest ten opzichte van de steeds veranderende technologische werkelijkheid, die nog steeds voortduurt. Deze realiteit maakt inmiddels deel uit van de algemene perceptie van de wereld door de jongste opgroeiende generaties (van MTV tot Pacman, en nu de Game Cube/PS2/Xbox) binnen een vloeiend maar begrijpelijk geheel. Ofwel, de gemeenschap en haar regels zijn inderdaad aan het veranderen, maar niet aan het verdwijnen. Deze gemeenschappen heb-

Collectivity and the visual turn

Gemeinschaft, *Gesellschaft* and the spaces in between

Sociability and legislation

One of the central issues in the distinction between *Gemeinschaft* and *Gesellschaft* is the difference between relationships based on social connections – which form a base for ‘peer-pressured’ conduct – and legislated morality and behaviour. Once we no longer have a socially compelling reason to treat those around us with respect (as in the anonymous city), it becomes crucial to legislate codes of behaviour. This distinction becomes important in the twentieth century because of the increase in city size, the metropolitan condition, and the place of the individual within this new community, as the works of Georg Simmel and Walter Benjamin already show. Jacobs attempts to re-create a small-town notion of *Gemeinschaft* in her proposal for the liveliness of city streets. She does have a strong point here, arguing against the sterility of the modernist street, which is no more than a passageway, no longer a place where people also talk and interact. Yet at the same time she offers a quite constrictive notion of *Gemeinschaft* – in fact quite similar to what city people would call the limitations of the village: too many rules, wariness of outsiders, not enough multiplicity and heterogeneity.

While the boundaries of acceptable behaviour were once determined by social consensus, this shifted to the domain of legislation in response to an increasingly rational society. In the work of both Jacobs and Debord, the idea of sociability becomes redemptive within the legislative framework. For Jacobs, this means nurturing the sense of community she sees in everyday life in the street. Sociability takes place here, in the space between the private space of the home and the formalised public space of the workplace and political life.

For Debord, the street belongs to the masses and is more than anything the space of action and protest, the space of revolution. In Debord’s *dérive*, the sociability among the workers in the street plants the seeds for overturning bourgeois legislation. He thus takes the notion of *Gemeinschaft* to its low-culture roots, hoping that the revolt of the proletariat in the streets will uncover the beach he is certain lies beneath.

The visual turn

We can distinguish a shift in the condition of the visual from the eighteenth century to the twentieth century; moving from communication through representation (with a clearly delineated relationship between form and content) to simulation (where form and content are difficult to distinguish), we can now discern a ‘strategic’ visual imagery that creates and contains its own lexicon. ‘Representational’ communication falls under the auspices of the linguistic turn: the image represents an abstract idea, much as a word might. The ‘strategic’ visual imagery of the contemporary is part of the visual turn: the image *is* the idea as well, and the associative becomes an integral part of visual, thus of everyday, culture.

Through consumerism and pop culture, the Image in the second half of the twentieth century inserted itself into the very heart of cultural production. Rather than represent something (ideological or otherwise), the image of the late twentieth century need only stimulate consumption. This appropriation of image by capital provided for the mass production of dis-associative images understood as ‘simulations’, rather than ‘authentic representations’, of meaning. Interestingly, since the shift to simulation (which operates under the pretext of the ‘authentic’: we are still simulating ‘reality’) the very notion of authenticity is at question; the only thing that is still authentic is the here and now, as exemplified in the visual – the surface becomes the final gauge of authenticity.

To many critics, the notion of a visual turn is part of the fragmentation inherent in current city space. The idea of the visual is equated with the spectacle, which is understood as non-communicative, a form of anaesthesia. Yet there is a distinction between the post-modern visual ‘game’ of the mid 1970s to late 1980s, and the more sophisticated grasp of visual language as a complete language unto itself, visible in the 1990s. We might even see in this a return to the communicative nature of visual understanding of the (pre-)nineteenth century. After the non-representational image production mentioned above, where the image without representational value reigned via lexical displacements generating, if not dependent on, incoherence, there was a demand in the nineties for establishing new forms of lexical coding which could open avenues for communication and shared critique. The turn towards image as communicable (as opposed to consumable) presupposes the visual turn as redemptive, fulfilling a counter-function to the total loss of public space.

ben een tweeledig karakter: fysiek en digitaal. Er bestaat een tastbaar gevoel van *Gemeinschaft* op het Net, dat soms oversteekt naar de fysieke realiteit en soms niet. Dit *verandert* de fysieke realiteit niet als een wezenlijk onderdeel van het leven: een Internetverbinding doet weinig ter verlichting van armoede of honger. Maar het kan bepaalde aspecten van de werkelijkheid veranderen. De slechtere voorbeelden hiervan zijn het samenscholen van hooligans en neonazi's op het web. De betere voorbeelden zijn de discussieforums die bijvoorbeeld de mogelijkheid gaven om de schok en angst over de gebeurtenissen van 11 september te uiten.

Collectiviteit en de visuele wending *Gemeinschaft*, *Gesellschaft* en de ruimtes ertussen

Sociabiliteit en regelgeving

Een van de centrale vraagstukken in het onderscheid tussen *Gemeinschaft* en *Gesellschaft* is het verschil tussen relaties die gebaseerd zijn op sociale verbintenissen – die een basis vormen voor sociaal beïnvloed gedrag – en gereguleerde moraliteit en gedrag. Op het moment dat wij niet langer een sociaal dwingende reden hebben om anderen met respect te behandelen (zoals in de anonieme stad), wordt het belangrijk om gedragscodes vast te leggen via regelgeving. Dit onderscheid is wezenlijk voor de twintigste eeuw door de groei van de stad, de condities in de metropool en de plek van het individu in deze nieuwe gemeenschap, zoals het werk van Georg Simmel en Walter Benjamin al aantonen.

Jacobs probeert een dorps idee van *Gemeinschaft* nieuw leven in te blazen met haar discussie van het levendige straatbeeld. Zij raakt hier een gevoelig punt in haar aanklacht tegen de steriliteit van de modernistische straat, die enkel een doorgang is, geen plek waar mensen elkaar ook treffen en spreken. Tegelijkertijd biedt ze echter een zeer beperkt idee van *Gemeinschaft*, dat voor vele stadsbewoners te dicht tegen de beperkingen van het dorp aanleunt: te veel regels, angst voor buitenstaanders, onvoldoende pluriformiteit.

Hoewel de grenzen van acceptabel gedrag ooit bepaald werden door sociale consensus, verschoof dit naar het domein van regelgeving als reactie op een steeds rationeler wordende maatschappij. In het werk van zowel Jacobs als Debord biedt het sociabiliteitsbegrip een verlossing binnen de structuur van de regelgeving. Voor Jacobs betekent dit het koesteren

van de gemeenschapszin die zij constateert in het alledaagse leven in de wijk. Sociabiliteit vindt hier plaats, in de ruimte tussen het privé-gebied van thuis en de geformaliseerde openbaarheid van de werkplek en het politieke leven.

Voor Debord behoort de straat toe aan de massa en is bovenal de ruimte voor actie en protest, de plek van de revolutie. In Debords *dérive* begint het omverwerpen van bourgeois regelgeving met de sociabiliteit tussen de arbeiders in de straten. Zo brengt hij het idee van *Gemeinschaft* terug naar zijn oorsprong in de massacultuur, in de hoop dat de opstand in de straten van het proletariaat, het strand dat hij eronder weet te liggen zal blootleggen.

De visuele wending

Er is een verschuiving in het visuele te constateren van de achttiende naar de twintigste eeuw. In het traject vanaf communicatie via representatie (met een duidelijk omschreven relatie tussen vorm en inhoud) tot aan simulatie (waar vorm en inhoud moeilijk te onderscheiden zijn), kunnen we nu een soort 'strategische' beeldverzameling ontwaren die een eigen lexicon maakt en onderhoudt. 'Representatieve' communicatie staat onder de hoede van de linguïstische wending: het beeld geeft een abstract idee weer op een manier vergelijkbaar met wat een woord zou doen. De 'strategische' beeldverzameling van het hedendaagse is deel van de visuele wending: het beeld *is* ook het idee, en het associatieve wordt een onlosmakelijk deel van de visuele, dus van de alledaagse, cultuur.

Via consumptie en popcultuur heeft het beeld in de tweede helft van de twintigste eeuw zichzelf midden in de culturele productie geplaatst. In plaats van iets weergeven (ideologisch of anderszins) hoeft het beeld van de late twintigste eeuw enkel consumptie te stimuleren. Deze toe-eigening van het beeld door kapitaal heeft gezorgd voor de massaproductie van disassociatieve beelden die begrepen worden als 'simulaties' en niet als 'authentieke representaties' van betekenis. Opvallend sinds de verschuiving naar simulatie (dat toch werkt onder de schijn van het 'authentieke': wij zijn immers nog de 'realiteit' aan het simuleren) is dat het idee van authenticiteit onder vuur ligt. Het enige dat nog authentiek is, is het hier en nu, zoals toegelicht door het visuele – het oppervlak wordt de uiteindelijke maatstaf voor authenticiteit.

Voor veel critici maakt de notie van een visuele wending deel uit van de fragmentatie van de huidige stedelijke ruimte. Het idee van het visuele wordt gelijkgesteld aan het spektakel, dat beschouwd wordt als

Public space / public sphere

In the heyday of postmodernist architecture around the mid 1980s, the importance of the street was denied, or given over to a hyperformalist treatment of public space. Contributing to the so-called disappearance of public space were the proclamation of the disappearance of public life, the exodus to the suburbs (edge city) and the increased time spent in the car (hyper-individualised transportation). The formalism applied to the city relied on the allusions towards a leisure class not so different from Le Corbusier's athletic boxer standing on the terrace, but without the ideological determinants. And here, perhaps in architecture at least, we saw a different form of 'image production' from that of the revolutionary Venturian sixties.

Throughout this rhetoric of the disappearance of public space, there were two distinct and simultaneous developments: an increase in the public *sphere* (as the domain of reasoned dialogue and communicative action, following Habermas) due to the Internet, and a distortion of ostensibly public *spaces* due to commercial interests (South Street Seaport, Canary Wharf).¹⁰ Here, the commercial interests and aesthetic formalism of this space led to the removal of the homeless and destitute – they had no spending money, nor did they fit the aesthetic picture.

The most problematic definition here is what we call 'public space'. What are the preconditions of 'public'? Is it an active or passive space? When defined as a space of debate or dialogue, the Internet may sufficiently fulfil the preconditions. When defined as a freely accessible space, the street and town square are more appropriate. Furthermore, is the street necessary to public space? After all, the street itself is not always considered integral to public space; it simply starts where our private space ends (the front door or garden), while the actual public 'realm' or 'domain' traditionally starts where we find ourselves amidst formalised interaction with others.

Concluding remarks

In this article, the street has served as that emblematic 'in-between' – the space for informal interaction – that indicates an area encompassing both private (social) interaction and public (legislated) interaction. The street is in fact a low-culture answer to the town square, and thus the appropriate venue in today's non-hierarchical networked world to discuss the transformation of public space. It is a public space where everyone may have their say, not only the person on the platform, or on the steps of the town

hall. The hierarchy inherent in the town square is eliminated in the street. Taking our cue from contemporary activism situated in the public *space* of the street, combined with the extension of our local space into the world through the public *sphere* of network technologies, we could begin to envision a clearing being made for a sense of community, of a collectivity that can enrich and extend, rather than replace or undermine, the public domain as it has been defined until now.

10

For a wonderful analysis of the distortion of public space in these projects, see M. Christine Boyer, *The City of Collective*

Memory. Its historical imagery and architectural entertainments, Cambridge, Mass, 1994, pp. 447-476.

non-communicatief, een soort narcose. Desondanks is er een verschil tussen het postmoderne visuele 'spel' van midden jaren zeventig tot eind jaren tachtig, en het meer geraffineerde begrip van visuele taal als een volledig eigen taal dat zichtbaar wordt in de jaren negentig. We zouden hierin zelfs een terugkeer kunnen zien naar de communicatieve aard van visueel begrip van (voor) de negentiende eeuw. Na de hiervoor genoemde niet-'representatieve' beeldproductie, waarin het beeld zonder representatiewaarde heerste via lexicografische verdringing en incoherentie genereerde (zo niet nodig had), ontstond in de jaren negentig een vraag naar nieuwe vormen van lexicografische codering die de mogelijkheden boden tot communicatie en gedeelde kritiek. De wending naar het beeld als communicatief (in plaats van consumptief) impliceert dat de visuele wending een verlossing kan bieden in haar tegenwicht ten opzichte van het volledige verlies van de openbare ruimte.

Openbare ruimte / openbaarheid

Tijdens de bloei van de postmodernistische architectuur rond het midden van de jaren tachtig werd het belang van de straat ontkend, of overgeleverd aan een hyperformalistische behandeling van de openbare ruimte. Bijdragen aan de zogeheten verdwijning van de openbare ruimte waren de verkondiging van het verdwijnen van de openbare ruimte, de vlucht naar de suburbs (edge city) en de toegenomen tijd in de auto (geïndividualiseerd transport). Het formalisme dat op de stad werd toegepast steunde op verwijzingen naar een *leisure class* die niet zoveel verschilde van Le Corbusier's atletische bokser die op het terras stond, maar dan zonder ideologische bepalingen. En hier zagen we, tenminste in de architectuur, een andere vorm van beeldproductie dan die uit de revolutionaire jaren zestig van Venturi.

In deze retoriek van de verdwijning van de openbare ruimte waren er twee verschillende gelijktijdige ontwikkelingen: een toegenomen *openbaarheid* (als het domein van op rede gebaseerde dialoog en communicatieve handeling, in navolging van Habermas) dankzij het Internet, en een vervorming van ogenschijnlijk *openbare ruimten* door commerciële interesses (South Street Seaport, Canary Wharf).¹⁰ Hier hebben de commerciële krachten en het esthetisch formalisme geleid tot de verwijdering van daklozen en minderbedeelden – zij hadden geen geld om uit te geven en pasten ook niet in het plaatje.

De meest problematische definitie in dit geval is hoe 'openbare ruimte' te definiëren. Wat zijn precies

de voorwaarden van 'openbaar'? Is het een actieve of een passieve ruimte? Als het bepaald wordt als een ruimte van debat of dialoog, vervult het internet al voldoende voorwaarden. Als het bepaald wordt als een vrij toegankelijke ruimte, zijn de straat en het stadsplein meer toepasselijk. Is de straat ook noodzakelijkerwijs deel van de openbare ruimte? Tenslotte wordt de straat zelf niet altijd beschouwd als een belangrijk deel van de openbare ruimte; het begint gewoon waar de privé-ruimte ophoudt (de voordeur, de tuin), terwijl de eigenlijke 'openbaarheid' of het publieke 'domein' traditioneel begint waar wij formele omgang hebben met anderen.

Slotopmerkingen

In dit artikel heeft de straat gediend als het emblematische 'tussengebied' – de ruimte voor informele interactie – dat een gebied omhelst met zowel private (sociale) interactie als publieke (gereguleerde) interactie. De straat is in feite een antwoord vanuit de massacultuur op het dorpsplein, en is als zodanig de uitgaande plek om in onze non-hiërarchische netwerkmaatschappij de transformatie van de openbare ruimte te bespreken. Het is een openbare ruimte waar iedereen mag spreken, niet alleen degene op het podium of op de trap van het stadhuis. De hiërarchie die aanwezig is in het stadsplein wordt uitgeschakeld in de straat. In navolging van het huidige activisme dat plaatsvindt in de *openbare ruimte* van de straat, gecombineerd met de wereldwijde uitbreiding van onze lokale ruimte via de *openbaarheid* van netwerktechnologieën, kunnen we ons een open plek voorstellen waar een gemeenschapszin kan ontstaan, een collectiviteit die het publieke domein in zijn huidige definitie, eerder dan vervangen of ondermijnen, kan verrijken en verbreden.

Vertaling: Lara Schrijver